

Dr. Mr. BATAVUS ONNOSELMAN. Pater E. WASMANN bespreekt deze oorlogsparabel in bovengenoemde Entomologische Mitteilungen. Het boekje is bij W. L. & J. BRUSSE te Rotterdam in 1915 uitgegeven, kost slechts 35 cts. en draagt den titel van *Zur Psychologie der Ameisen*. Het komt zoo zelden voor, dat wij een relict van oud Arabische cultuur onder de oogen krijgen. Men moet n.l. weten, dat hier eene vertaling gephantaseerd is van een Arabisch manuscript van ABDOEL LATIF AL RAMANI.

Van de Formiciden stappen wij over op de Staphyliniden. Enkele dezer Kortschildigen schijnen voor den mensch gevaarlijk te zijn, b.v. *Paederus crebripunctatus* EPP. Een sekreet dezer diertjes kan eene huidziekte veroorzaken, die epidemisch kan optreden o. a. in de Congo en Britsch Oost-Afrika.

De heer HANNS V. LENGERKEN schrijft in het Deutsche Entomologische Zeitschrift, V/VI, 1916, over de biologie van *Cicindela maritima* LATR. en *Cicindela hybrida* L. Wat mij bij het lezen van genoemde interessante publicatie opviel was, dat de schrijver beide vormen blijkbaar als „subspecies” eener soort beschouwt. De vorm *intermedia* LGKN. zou werkelijk de tusschenvorm, dus de verbindende schakel zijn.

Voor hen, die zich met de vleugelteekening der Insecten bezighouden, is het waarschijnlijk van belang te weten, dat de Perliden *Orthoptera* zouden zijn met in het water levende larven, zeer verschillend van die der *Subulicornes*. Daarentegen komen de larven der Ephemeriden met die der Libellen overeen. (A. LAMEERE, Paléodictyoptères et Subulicornes; in Bull. No. 4, Soc. ent. de France).

Leiden.

R. VAN EECKE.

Nieuwe vondsten voor de Nederlandsche Coleopteren-fauna, XI.

72¹⁾ *Bembidion nigricorne* GYLH. De staalblauwe ab. c. *Wahnschaffei* HEINEMANN werd door den heer H. J. KLAASSEN bij Barneveld, Juli, aangetroffen en welwillend voor mijne collectie afgestaan, waarvoor ik hem vriendelijk dank zeg.

¹⁾ Beteekenis der nummers als in vorige „Lijsten”.

513bis. *Stichoglossa Uyttenboogaarti* **nov. spec.** Deze nieuwe soort werd door Mr. D. UYTENBOOGAART, tegelijk met *Cryptophagus (Mnionomus) simplex* MILL. in enkele exemplaren in een graanpakhuis te Rotterdam, Juli, gevangen, onder half vergane oude moskovische matten, welke gebruikt worden om de graanladingen in de schepen te bedekken; vermoedelijk zijn beide soorten uit Zuid-Rusland (Novorossisk) geïmporteerd. Zij herinnert in habitus aan eene kleine *Aleochara* of *Stenus* en doet ook denken, vooral door de kleur, aan *Oxypoda lentula* ER. Zij is veel kleiner dan *S. semirufa* ER. en komt het meest overeen met de beschrijving van *S. gracca* BERNH. uit Griekenland (Achaja), welke laatste soort beschreven is in de „13. Folge neuer Staphyliniden der paläarktischen Fauna (in Verh. zool. bot. Ges. Wien 1905, blz. 593''). Het lichaam heeft meer parallelle zijden dan *S. semirufa*, het achterlijf is zwart, eenigszins glanzig; kop, halsschild en dekschilden zijn meer bruinzwart, uiterst fijn en dicht bestippeld en uiterst fijn en dicht grauw behaard, eenigszins vetglanzig; de dekschilden (in bepaalde richting gezien) zijn iets lichter gekleurd, vooral naar den achterrand en de schouderbuil. De wortel der bruine sprieten, de tasters (behalve het iets donkerder voorlaatste lid) en de pooten roodgeel. Kop iets smaller dan het halsschild aan den voorrand. Sprieten tamelijk kort, naar het uiteinde vrij sterk verdikt, vanaf het 4^e lid tamelijk los geled; het 3^e lid iets korter dan het 2^e; het 4^e nagenoeg niet, de volgende leedjes duidelijk verbreed, in breedte geleidelijk toenemende; de voorlaatste tweemaal zoo breed als lang; het eindlid ongeveer tweemaal zoo lang als het voorlaatste, ovaal, stomp toegespitst. De monddeelen, vooral de voorkaken, wat meer vooruitstekende; kaaktasters 4-ledig, vrij dik; het voorlaatste lid vrij sterk verdikt; het eindlid priemvormig. Liptasters 3-ledig; het 2^e lid ongeveer even lang als het 1^e. Kin met vooruitstekende voorhoeken. Halsschild nagenoeg even breed als de dekschilden, ongeveer de helft breder dan lang, met flauw afgeronde zijden, naar voren meer dan naar achteren versmald, aan weerszijden van de basis flauw uitgebogen, met stompe achterhoeken en een dwarsgroefje voor het schildje. Dekschilden slechts iets langer dan halsschild, aan den naad duidelijk fijn gerand; de achter-

rand, binnen de achterhoeken, uitgebogen; iets krachtiger, maar toch nog tamelijk fijn en zeer dicht, ruw rimpelig, bestippeld. Achterlijf met parallelle zijden; de basis der eerste drie onbedekte tergieten in de breedte ingedrukt, tamelijk fijn en dicht-, van achteren wijder uiteen bestippeld. Bij het ♂ op het 5^e onbedekt tergiet met een klein korreltje in het midden, dichter bij den achter- dan bij den voorrand gelegen; het 6^e onbedekt tergiet aan den achterrand gekarteld. Alle tarsen 5-ledig, het 1^e lid der achtertarsen korter dan het eindlid. Lengte ruim 2 mM. Met veel dank ontving ik een ♂ en ♀ voor mijne collectie.

1060bis. *Anthophagus bicornis* BLOCK. Door de vriendelijkheid van den heer F. F. VALČEK LUCASSEN ontving ik een defect ♂, voor vele jaren door wijlen den heer G. DE VRIES VAN DOESBURGH bij Oldenzaal gevangen. Ofschoon bij mij eenigen twijfel bestaat omtrent de nauwgezette etiketteering, maak ik niettemin melding hiervan, daar de soort ook uit Oldenburg is opgegeven; de meeste kans is, dat zij nog in Zuid-Limburg wordt waargenomen, aangezien Aken als vindplaats vermeld is.

1119bis. *Euplectus nitidus* FAIRM. Deze soort, welke in Zuid-Frankrijk en Corsica voorkomt, doch ook in Mecklenburg, bij Strelitz, gevangen is, werd door den heer P. VAN DER WIEL in eenige exemplaren bij Wamel, Maart, uit wilgenmoolm verkregen. In dank ontving ik een paar exemplaren voor mijne collectie.

Zij behoort tot het subgen. *Plectophleus* REITT., bij welke de basaalstreepjes op de eerste twee onbedekte tergieten ontbreken; is naverwant aan *E. Erichsoni* AUBÉ, maar veel kleiner. Terwijl bij laatstgenoemde soort de slapen van den kop lang en van achteren als breede wangen afgerond zijn, zijn deze bij *nitidus* wat korter, met meer parallelle en meer afgerond-afgestompte zijden; ook zijn hier de kleine oogen eenigszins uitpuilend. De kop is opvallend breeder dan over het midden lang; de voorhoofdgroeven verbreden zich naar voren en de daartusschen gelegen bultige verhevenheid is naar voren kegelvormig versmald; de dorsale streepjes op de dekschilden zijn zeer kort, ongeveer $\frac{1}{4}$ van de lengte der dekschilden bedragende. Lengte $1\frac{1}{5}$ — $1\frac{2}{5}$ mM.

1152bis. *Neuraphes carinatus* MULS. Een exemplaar, voor

vele jaren door mij bij Valkenburg (Limb.), Juli, gevangen, stond in mijne collectie bij *N. clongatulus* MÜLL. & KUNZE. Deze soort is het naast verwant aan *N. rubicundus* SCHAUM en even groot. Lengte $1\frac{1}{5}$ — $1\frac{2}{5}$ mM. Ook is zij verwant aan *N. angulatus* MÜLL. & KUNZE, welke laatste echter grooter is, zwart met geelroode sprieten, tasters en pooten en zich ook onderscheidt doordat de kop veel smaller is dan het halsschild, hetwelk even lang is als breed, met parallelle zijden. Bij *N. rubicundus* en *carinatus* is de kop klein, maar met de oogen even breed als het halsschild aan den voorrand. Beide soorten kunnen aldus onderscheiden worden :

Kop tusschen de schedelgroefjes aan weerszijden bultig opgericht en daartusschen diep ingedrukt of uitgehold. Halsschild weinig langer dan breed. Dekschilden afgeplat, om het schildje niet driehoekig opgericht, maar in het voorste derde gedeelte aan den naad met een zeer zwakken dwarsindruk, aan de basis met grootere, diepere binnenste groefjes, langere schouderplooiën en langere langsindrukken daarbinnen. Leedjes der sprietknots weinig verbreed. Lichaam geheel geelrood. Deze soort werd nog bij Burgst nabij Breda en op meerdere plaatsen in Zuid-Limburg, in mollenesten, gevangen . . . (*sellatus* FAUV.) *rubicundus* SCHAUM.

Kop van voren iets ingedrukt, op den schedel met twee, dicht nabij de oogen staande, schedelgroefjes, de ruimte daartusschen vlak, *niet* ingedrukt of uitgehold. Halsschild iets langer dan breed, vanaf het midden iets naar voren versmald. Dekschilden minder afgeplat, om het schildje eenigszins driehoekig opgericht, daarnaast met een naar achteren vlakker wordend groefje; binnen de kleine, krachtige schouderplooi met een langsindruk. Pekzwart of bruinrood; sprieten, tasters en pooten roestrood of roestgeel. Volgens REITTER komt deze in Duitschland meer voor dan *rubicundus* en werd meestal daarmee verward . . . *carinatus* MULS.

1222bis. *Liodes* ¹⁾ *cinnamomca* PANZ. (*tuberis* STEPH., *grandis* FAIRM.). Deze soort, welke voor vele jaren, maar ten onrechte,

¹⁾ Zie de „Achtste Lijst van soorten en variëteiten, *nieuw* voor de Nederlandsche fauna enz.“, in Tijdschr. v. Entom. Deel LV, 1912, blz. 282.

als inlandsch vermeld was ¹⁾, is thans (♀) door den heer M. M. SCHEPMAN bij huis ter Heyde, nabij Utrecht, in October gevangen. Zij leeft in eikenbosschen en komt in het late najaar en in den winter in truffels voor.

1313. *Hister 12-striatus* SCHRNK. Bij een exemplaar, van Dr. D. MAC GILLAVRY uit Zeeburg bij Amsterdam ontvangen, is van de randstreep der dekschilden een uiterst gering spoor in het midden voorhanden, nl. op het linker dekschild een kort streepje tusschen twee stipjes en op het rechter dekschild vier stipjes, van welke het derde als een iets langwerpig groefje. Dit exemplaar vormt den overgang tot *H. 14-striatus* GVLII., bij welke in 't midden een duidelijk langsstreepje, als rudiment van de randstreep, voorhanden is. Deze laatste is geenszins als eene zelfstandige soort te beschouwen, doch als eene var. van *12-striatus*.

1364bis. *Brachypterus unicolor* KÜST. (? *ater* MOTSCH.). Deze soort, welke door KÜSTER (K ä f. Eur. XVIII 1849, 29) uit Sardinië (Cagliari) beschreven is, doch sedert ook in andere streken van het Middellandsche-Zee-gebied (Sicilië, Napels, Zuid-Frankrijk, Algerië) en, volgens SCHILSKY, ook in Oostenrijk en zelfs bij Hamburg is gevangen, komt eveneens in Nederland voor; een exemplaar uit den Haag werd zelfs, voor bijna 40 jaren, door EDM. REITTER als zoodanig gedetermineerd; meenende, dat hier aan eene vergissing of verschrijving moest gedacht worden, plaatste ik het echter later in de collectie bij *B. glaber* STEPH. (non NEWM.). Volgens KÜSTER gelijkt deze soort zeer op *glaber*, zij is echter kleiner, slanker, meer zwart gekleurd, dunner grijsachtig behaard en daardoor iets glanziger. In hoofdzaak zou zij te onderscheiden zijn door het, vooral naar den top, bruinachtig-geelroode tweede lid der pekzwarte sprieten. De kop is dicht en sterk rimpelig bestippeld, het halsschild tweemaal zoo breed als lang, met sterk afgeronde zijden, naar voren iets meer ver-smald, met afgeronde achterhoeken, diep, maar slechts matig dicht bestippeld. Schildje grof bestippeld, voor het midden dwars ingedrukt. Dekschilden meer dan $1\frac{1}{2}$ maal zoo lang als - en minder glanzig dan het halsschild, evenzoo bestippeld,

¹⁾ Dit exemplaar, door wijlen den heer G. A. SIX bij Driebergen gevangen, was verkeerd gedetermineerd en behoort tot *L. lucens* FAIRM.

nagenoeg zonder den eigenaardigen blauwgroenachtigen (of loodkleurigen!) glans, welke bij *glaber* zoo opvallend is. Pooten zwart, tarsen pekbruin.

Volgens A. MURRAY (Monograph of the family of Nitidulariae, in: Trans. Linn. Soc. Lond. XXIV. 1864, 241), die echter geen type van KÜSTER zag, maar wel een exemplaar van VON KIESENWETTER uit Sicilië ontving, is de kleur der sprietwortelleedjes, als soortkenmerk, van weinig of geen beteekenis, daar ook vele exemplaren van *glaber* met roodachtige sprieten en lichter gekleurd 2^e lid voorkomen; gewoonlijk is het eerste lid donker, het tweede roodachtig en worden de overige leedjes, tot aan de pekzwarte knots, geleidelijk donkerder. MURRAY noemt de soort grooter en meer gewelddan *glaber*, het tegendeel dus van wat de auteur (KÜSTER) zegt, en beschrijft de kleur van het 2^e sprietlid als niet van die der overige leedjes te verschillen. Het komt hem voor alsof KÜSTER de beide soorten verward heeft en zijn *unicolor* zou hebben beschreven naar exemplaren van *glaber*, daarbij de kenmerken in de beschrijving der tegenstelling zou hebben verwisseld. Toch noemt hij de soort terecht iets of wat gladder dan *glaber* en de bestippling wat meer verspreid, bovendien de voorhoeken van het halsschild meer recht en minder neergebogen, doch ziet overigens, behalve de door hem genoemde punten, weinig verschil tusschen beide soorten.

Na een vrij groot materiaal van in- en uitlandsche exemplaren van *Brachypterus*-soorten te hebben bestudeerd, kom ik tot de overtuiging, dat de beschrijving van KÜSTER grotendeels volkomen juist is; *unicolor* is doorgaans kleiner dan *glaber*; de zijden en achterhoeken van het halsschild zijn eveneens volkomen afgerond; de kleur van het 2^e sprietlid is echter soms even donker als de rest der sprieten. Ook komen goed uitgekleurde exemplaren voor, bij welke de sprieten, behalve het 1^e lid en de knots, meer roodbruinachtig en zelfs ook enkele, bij welke de pooten en vooral de dijen roodbruin zijn; deze laatste ab. c., welke ik *rufipes nov. ab. c.* noem, werd door Mr. L. DE VOS TOT NEDERVEEN CAPPEL bij Scheveningen gevangen en voor mijne collectie welwillend afgestaan. Overigens zag ik de soort uit Nootdorp, Utrecht, Kralingen en St. Pieter bij Maastricht.

Van *B. glaber* STEPH. (*pubescens* ER.) ving ik destijds exemplaren bij Domburg, Juni, bij welke, ofschoon de sprieten pekzwart zijn, de pooten en vooral de dijen roodbruin zijn; ik noem deze ab. c., welke overigens eenigszins aan *B. fulvipes* ER. herinnert, *rufocoloratus* nov. ab. c. Onuitgekleurde exemplaren van deze soort zijn bruinachtig met roodachtige sprieten, doch blijven de sprieten donkerder gekleurd dan bij *urticae* en *fulvipes*. Naar de kleur der sprieten en pooten zijn dus de hier genoemde vier soorten volstrekt niet met zekerheid te onderscheiden.

1415. *Meligethes brassicae* SCOP. (moet heeten: *aeneus* FABR. = *brassicae* auct.). De ab. c. *rubripennis* REITT. werd door den heer A. E. KERKHOVEN bij Epen in Zuid-Limburg, Juli, gevangen en aan mij welwillend afgestaan.

De bronskleurige ab. c. *semiaeneus* GANGLB. werd bij Zeist, Aug., door den heer M. M. SCHEPMAN gevangen.

1492. *Atomaria Barani* BRIS. Een exemplaar van het type verkreeg ik uit een zak aanspoelsel van de Waal bij Wamel, April, door de vriendelijkheid van Burgemeester P. J. M. SCHUYT aan mij toegezonden.

1661. *Coccinella conglobata* L. Door de vriendelijkheid van den heer P. VAN DER WIEL ontving ik nog de ab. c. *Trappi* WALTER uit Amsterdam, de ab. c. *moraviaca* WALTER uit Denekamp, bij welke echter de vlekken 5 en 6 niet geheel met elkaar verbonden zijn en de ab. c. *biflexuosa* WEISE uit Denekamp, bij welke de vlekken 4 en 5 even samenhangen.

1967. *Trichius fasciatus* L. ab. c. *scutellaris* KR. Door de vriendelijkheid van den heer A. J. ZÖLLNER ontving ik een ♂, bij Epen in Zuid-Limburg gevangen.

2276bis. *Anaspis Kiesenwetteri* EMERY. Een ♀ werd, door den heer M. M. SCHEPMAN, bij Rhoon nabij Rotterdam, Mei, op *Sisymbrium* gevangen. Deze soort, welke in Oostenrijk en Hongarije voorkomt, is zeer opvallend door de kleur. REITTER zegt in zijne *Fauna Germanica* III, 1911, blz. 380: „bei uns“ (Duitschland!) „vielleicht noch aufzufinden“.

In de tabel op blz. 298 van mijne Col. Neerl. II, zou zij als eene 2^e alinea van 8 aldus kunnen bijgevoegd worden:

Dekschilden bruingeel; clypeus, mond, sprietwortel en pooten (behalve de eenigszins donkere tarsen) geel. Kop,

halsschild (alleen aan de voorhoeken iets bruingeel) en onderzijde zwartbruin tot zwart. Lengte 3—3 $\frac{1}{2}$ mm.

2620. *Longitarsus niger* KOCH. Door de vriendelijkheid van den heer P. VAN DER WIEL ontving ik een exemplaar uit Muiden, Juli, bij hetwelk de voordijen donker gekleurd zijn; totnogtoe zag ik uit Nederland alleen exemplaren met gele voordijen.

2637bis. *Longitarsus symphyti* HEIKERTINGER (*aeruginosus* WEISE, non FOU DR., non BEDEL). Door den Heer P. VAN DER WIEL werden eenige exemplaren bij Leeuwen (Geld.), Aug. in een eendenkooi verzameld en een paar welwillend voor mijne collectie afgestaan. Deze soort, welke op vochtige plaatsen, op *Symphytum officinale* leeft, is niet te verwarren met *L. aeruginosus* FOU DR. en BEDEL; deze laatste, welke in Frankrijk voorkomt en ook reeds in ons land gevangen is (een ex. uit Gronsveld (Limb.), uit de collectie van wijlen Mr. A. LEESBERG, werd door ALLARD gedetermineerd) is opvallend grooter, ongeveer als bij *L. exoletus*, meer roodachtig-geel getint, met een langere eindspoor aan de achter-schenen en langere eindborstelharen aan den toprand der dekschilden. *L. Symphyti* daarentegen is licht geelachtig, teeder van bouw, met eenigszins doorschijnende, vlakke dekschilden, welke onduidelijk, oppervlakkig en eenigermate uitgewischt bestippeld zijn, zonder schouderbuil; halsschild fijn rimpelig bestippeld; sprieten (evenals bij *L. aeruginosus* FOU DR.) zeer licht gekleurd, naar het uiteinde niet donkerder, het 4^e tot het 11^e lid opvallend lang, ongeveer 5—6 maal zoo lang als breed, de eindleedjes ternauwernood breeder dan de middelste. De van een schouderbuil voorziene gevleugelde vorm (**luctator* WEISE), welke in de *Coleopt. Neerlandica* II, blz. 503, vermeld is, maar niet bij ons voorkomt, behoort, volgens HEIKERTINGER, tot deze soort en niet tot *aeruginosus* FOU DR. Volgens den auteur werd *L. Symphyti* door WEISE ten onrechte als *aeruginosus* FOU DR. geduid. Zij herinnert, vooral in grootte, aan *L. succineus* FOU DR., doch bij deze is het lichaam meer gewelfd, de kleur minder bleek en zijn de sprietleedjes hoogstens viermaal zoo lang als breed.

Den Haag.

ED. EVERTS.